

Děti a výchova: Liberální zacházení může dopadnout katastroficky

Jaké jsou důsledky současné rozvolněné výchovy? Proč klukům dovolit hru na vojáky a co dělat, když holčičky nezajímají sukně a panenky?

Foto: iStock

[Nina Vránová](#) 7. 2. 2017

S Lucií Mucalovou, psychoterapeutkou pro děti a dospělé, jsme vedly dlouhou debatu na téma dětí. Načaly jsme opravdu mnoho zajímavých témat...

Na co se dnes ze strany rodičů klade největší důraz ve výchově dětí?

Je to velmi individuální. Každá rodina může vnímat důležitost v něčem jiném a tak by to také mělo fungovat. Mnoho rodin naopak klade důraz na věci, které káže společnost, systém nebo rodiny, které mají "šikovné" a "hodné" děti. Rodinám, které přicházejí ke mně do poradny, vždy říkám: *Žijte příběh své rodiny, ne té sousedské*. Neměňte to, co je funkční, jen proto, že přece jiné děti toho zvládají více, jiné rodiny to dělají takto...

Pamatujte, že bude fungovat pouze to, co je s vaší rodinou v souladu. Když budete ve výchově klást důraz na to, co jste někde vyčetli, tak to nestačí. Musíte s tím být vnitřně propojení. Klást důraz mohu na věci, které jdou z mé podstaty. Nenechte se zcela ovlivnit neustále se vyvíjejícími výchovnými trendy. Někdy je právě obyčejný selský rozum to, co pomůže dítěti, aby se plnohodnotně vyvíjelo. Pouze pokud něco nefunguje, tak se zastavte a hledejte cesty, jak jinak. Vždy to jako rodiče budete mínit s tím nejlepším úmyslem. Ale nezapomínejte na své dítě, zda se s ním nový směr ve výchově shoduje a zda mu nepřitěžuje.

Mezi rodiči a dítětem se často preferuje nekonečný dialog, občas v tomto vztahu dochází ke kultu osobnosti dítěte: dítě je za všech okolností partner, ne dítě. Je to v pořádku?

Nechci zde říkat, co je a co není v pořádku. Dávat výchovné věci do škatulek nefunguje. Pro mne osobně je měřítkem, co v naší rodině funguje. **Dítě může být rovnocenný partner, vždy ovšem záleží na tom, kdo to partnerství nastavuje a jaké má hranice.** Bohužel z rodinných terapií znám i případy, kdy dítě "partner" přerostlo přes hlavu celé rodině. Kdy ta jedinečná a krásná bytost byla vyzdvihována téměř ve všem – a to bez hranic a pravidel. Ať už zvolíte jakýkoli výchovný přístup k dítěti, vždy mějte na paměti, že **pro zdravý rozvoj osobnosti jsou důležité hranice, řád, pravidla a rituály.** To je něco, co jsem přesvědčena, že potřebuje každé dítě. A v tom je to kouzlo. Vychováváme a mluvíme s dětmi tak, aby se nevytrácela úcta, respekt a slušné chování. My dospělí jdeme dětem vzorem. Někdy se toho až příliš namluví, někdy si děti z toho neustálého domlouvání dělají legraci. Všeho moc škodí. Dovolme dětem prožít i to, že narazilo na pomyslné mantinely milujícího člověka.

Jaké jsou důsledky současné liberální výchovy?

Pokud se budeme bavit o výchově bez hranic, rituálů, pravidel, může to dopadnout přímo katastroficky. A rodiče, kteří do mé poradny přicházejí, tak vychovávali své dítě s velkou láskou, bez omezení, dali mu důvěru, že přece ví, co dělá, že si vlastně může dělat, co chce, a to v jakémkoli věku. S čímž nesouhlasím. Vychovávat s láskou mohu i s hranicemi, pravidly, rituály. **To dává dětem bezpečí.** Mohou se rozhodnout jakkoli, ale ví, co bude důsledkem jejich chování, protože jim to říkám a ukazuji svým vzorem.

Liberální výchova může způsobit totální dezorientaci dítěte. Dítě se najednou zcela ztrácí v tomto světě, neustále naráží a nechápe, co se po něm chce. Pokud doma nic nemusím a vše si tvořím bez ohledu na to, že jsou i ti druhí, tak pak mám jako dítě v hlavě totální chaos. Jdu do školky a tam se mluví o pravidlech, o respektu k druhým. Pokud ale takto nejsem vychováván, tak se to ve mně pere a hlásí se pud sebezáchovy. "Budu s vámi a se vším bojovat, jen ať si prosadím svou. A máte nějaký problém? Tak to je váš problém, ne můj. Já jsem jedinečná bytost."

To ale neznamená, že budeme z dětí dělat viníky. To, v jaké rodině jsou a jak jsou vychovávány, se do nich hluboko otiskuje, dle toho pak fungují. Chci vás jen mými slovy dovést k zamyšlení. Vychováváme tak, jak uznáme za vhodné, ale zkusme nahlédnout i mimo dům. Kam dítě půjde, s kým a s čím se bude setkávat. **Děti bez hranic, tak bych ve zkratce nazvala děti, které jsou vychovávány liberálně. Jim nepříjde divné jejich chování, ale chování všech okolo.**

Jak nastavit dítěti hranice, aby rodič nekřičel a nepoužíval fyzické tresty?

Dítě velmi dobře a správně cítí, zda mu rodič dává hranice s pevností v sobě nebo zda se vnitřně třese a je si nejistý, protože ví, že dítěti ublíží. Dítě skvěle vnímá, zda váš klidný hlas je opravdu o klidu, nebo je to hra. Kdy se snažíte klidnými slovy dítěti dávat hranice, ale uvnitř vás je rozbourané moře a sopka, která brzy bouchne. Často rodiče sáhnou po křiku jako symbolu zoufalství, jako metodě zastrašení. Otázka je, zda toto je funkční. V ten daný okamžik možná ano, ale co to dítěti ukazuje? Že poslouchat budu, až se budu bát, že rodič bude křičet... Jinak se mnou vlastně nehnete. Otázka pro rodiče je, zda tohle je pro ně efektivní metoda, ve které chtějí pokračovat. Snažte se přijít na kloub tomu, proč vás dítě nerespektuje, proč si stále jede svou.

Křik a fyzický trest je mnohdy pro dítě jen informace, že rodič si s ním neví rady, že je zoufalý a bohužel jinak než trestem a křikem si s ním neporadí. A tohle mi často říkají i děti v terapii, samy to takto pojmenují. Někdy jsou děti už tak urputné a tvrdohlavé, že na sebe nechají křičet jen proto, aby dokázaly rodičům, že ony vyhrávají. **Dítě, na které se často křičí a které je pravidelně trestáno, se tak stává imunním a už jen přemýšlí, jak ještě více rodiče vytočit. Proto, rodiče, vaše NE musí být pevné NE. Nesmí z vás být cítit nejistota a strach, co zase bude.** Protože přesně tohle dítě vycítí a opravdu to bude velké. Pokud něco nefunguje, klidně vyhledejte i jednorázově odborníka, může se vám ulevit, můžete vidět něco, co jste dosud neviděli.

Vztahy jsou opravdu hybnou silou. Dovolme dětem poznávat svět zdravých a komplexních vztahů. I dítě si potřebuje prožít radost, smutek, zklamání, poznat, o čem vlastně vztahy jsou. A my dospělí se čas od času zastavme a uvědomme si, co naše děti v této zásadní oblasti učíme, jaké vzory jim ukazujeme. A pokud se někdy zlobíme na chování našich dětí, zkusme se opět podívat do sebe, není dítě jen naším věrným obrazem? To, jak řešíte zásadní věci s dítětem, mu dává jasný program, jak ono samo bude pravděpodobně věci řešit.

Jaký postoj má zaujmout rodič v případě, kdy se jeho potomek nevměstná do tradičně vnímaných stereotypů: například chlapeček miluje oblečení, rtěnky, má cit pro barvy, zajímají ho víly a vůbec ho nezajímají vlaky, pušky a jiné typicky klukovské propriety?

Důležité je nedělat paniku, ta rozhodně nikam nevede. Každé dítě poznává svět. Co se mu zakazuje, to ho ještě více láká. Co se označí za "divné", to pak pro dítě divné je, ale nechápe proč. Každé dítě má svůj jedinečný vývoj, každé dítě si samo utváří pohled na svět, i ve světě hraček. Ano, jsou rodiče, co se lekají, proč si jejich chlapeček hraje s panenkami. Jsou vlastně vystrašení. Neví, proč se to tak děje. Nemusí to ale v nízkém věku znamenat vůbec nic. Každý z nás má v sobě ženskou a mužskou stránku, jedna či druhá může vystupovat, ale nemusí to znamenat, že jsem gay nebo lesbička. I jako žena mohu inklinovat k technickým věcem a jako muž mohu mít vztah k módě a přitom být skvělý táta rodiny, co rád sportuje a dělá mužské činnosti. Je zde proto potřeba pracovat se svým strachem a neděsit se tam, kde je to zbytečné. Až vývoj ukáže. Dovolte dětem poznávat. Dávejme dětem hračky a dovolme jim, aby si hrály. Až poznání je přivede tam, kde je jim dobře. Víla může být pro kluky a holky skvělou průvodkyní a pomocnicí. I chlapečci mají právo na to být citliví a mohou inklinovat k citlivým věcem. Není potřeba to hned házet do škatulky "gay".

Postoj rodičů je zde velmi důležitý. Pokud budou šířit paniku ve chvíli, kdy si syn hraje s panenkou, chlapeček vycítí reakce okolí. Opravdu si pak může přijít divný a může s tímto "vsugerovaným" pocitem vyrůstat. Máte právo mít strach. Máte právo přát svému dítěti ten nejméně komplikovaný život. Ale jsou věci, proti kterým nemá význam jít a tlačit. Tlak může ničit, přímo zabíjet. Řešte situaci ve chvíli, kdy je tomu tak, a ne roky předem s tím, co když se naše obavy naplní.

Co když si naopak zase holčička staví vojenské základny a panenky a sukně ji vůbec "neberou"?

Je to podobné jako u kluků. Není potřeba v ní ničit to, k čemu inklinuje. Když ji baví klukovské činnosti, neznamená to, že je něco špatně. Ale i u této slečny je potřeba ukazovat mužsko-ženský svět a činnosti, které k těmto pohlavím patří. I ona může mít doma panenku a velkým vzorem je jí samozřejmě maminka. Holčičky vnímají, zda se cítí být máma ženou, zda se zkrášluje, dělá ženské práce... Není nutné, aby to hned chtěla kopírovat, nicméně důležité je pro

vyrůstající dítě vidět obě polarity. Vidět mužské i ženské. Zákazy určitých hraček nefungují, ba naopak – touha po nich roste. U mnoha dětí je to navíc pouhé období. Pokud má holčička fajn kamaráda, může se prostě jen snažit být mu blíž. A jelikož si spolu hrají, tak neřeší, zda s panenkou či tankem. Důležité je, aby měly děti vzory a v dnešní době se právě ty vytrácí nejvíce. Hlavně vzory v rodině, v tom nejsilnějším, co je utváří.

Možná trochu ošemetná otázka: Proč je dobré nebránit klukům ve hře na vojáky?

Touha vyhrávat a soupeřit je prostě klukům přirozená. Je přirozené, že si kluci chtějí hrát s tanky, stavět pistole a bojovat. Pokud jsou do hry vnášena pravidla a děti kolem sebe vnímají láskyplné prostředí, tak hra s pistolí nemusí znamenat, že z našeho úžasného syna bude agresor. Pozastavujme se nad hrou na vojáky až ve chvíli, kdy je hra plná agresivity a dítě je během hry smyslů zbaveno. Kdy nerespektuje pravidla, prostě nic. Až zde je potřeba nahlédnout do toho, co dítě svou agresivitou ukazuje. Každé agresivní či jiné násilné chování má příběh. Žádné takové chování se nenarodí z ničeho nic. Toto chování je jen zrcadlo něčeho, co dítě prožívá. Možná boj je to jediné, v čem cítí sílu a ochranu sebe.

V dnešní době se často společnost pozastavuje nad silou žen, ale myslím si, že se není čemu divit. Klukům je často odebíráno to přirozené. Přímo se v nich zabývá touha po soutěživosti, dravosti, spíše se apeluje na rozvoj citlivosti. Vše musí být ovšem vyvážené. Pokud je kluk vychováván jako z cukru, přistupuje se k němu křehoučce, na stromy lézt nemůže, protože tam číhá nebezpečí, do kaluží skákat nemůže, protože bude špinavý, je vychováván v tom, že táta je k ničemu a všichni chlapi jsou k ničemu, tak se nemůžeme divit, že tu sílu přebírá druhá polovička – a to ženská. Hra na vojáky je pro kluky zdravá a za tím si stojím – i přes možný nesouhlas mnoha lidí.